תני חדא לוה וגואל לחצאין ותניא אידך אינו לוה וגואל ואינו גואל לחצאין לא קשיא הא רבנן והא ר"ש: **מתני'** המוכר בית בבתי ערי חומה הרי זה גואל מיד וגואל כל שנים עשר חדש, הרי זה כמין רבית ואינו רבית. מת המוכר יגאל בנו, מת הלוקח יגאל מיד בנו. אין מונין לו שנה אלא משעה שמכר שנאמר עד מלאת לו שנה כשהוא אומר תמימה להביא את חדש העיבור. רבי אומר ליתן לו שנה ועיבורה, הגיע יום שנים עשר חדש ולא נגאלה היתה חלוטה לו. אחד הלוקח ואחד הניתן לו במתנה שנאמר לצמיתות: **גמ'** מתני' דלא כרבי דתניא רבי אומר ימים אין ימים פחות משנים. ורבנן האי ימים מאי עבדי ליה? מיבעי ליה מיום ליום. ורבי מיום ליום מנא ליה? נפקא ליה מעד תום שנת ממכרו. ורבנן ההוא מיבעי ליה שנת ממכרו שלו ולא שנת של מנין עולם. ימים מיבעי להו למעת לעת, דאי מעד תום שנת ממכרו הוה אמינא מיום ליום אין מעת לעת לא, כתב רחמנא ימים. ורבי מעת לעת מנא ליה? נפקא ליה מתמימה. ורבנן ההוא מיבעי ליה לעיבורה, ורבי נמי הא מיבעי ליה לעיבורה? הכי נמי, מיום ליום ומעת לעת מעד תום שנת ממכרו נפקא: הרי זו כמין רבית וכו': והתניא הרי זו רבית גמורה אלא שהתורה התירתו? אמר רבי יוחנן לא קשיא הא רבי יהודה והא רבנן דתניא הרי שהיה נושה בחבירו מנה ועשה לו שדהו מכר: בזמן שהמוכר אוכל פירות מותר, לוקח אוכל פירות אסור, רבי יהודה אומר אף בזמן שהלוקח אוכל פירות מותר, אמר רבי יהודה מעשה בביתוס בן זונין שעשה שדהו מכר על פי ר"א בן עזריה ולוקח אוכל פירות היה אמרו לו משם ראייה מוכר אוכל פירות היה ולא לוקח. מאי בינייהו צד אחד ברבית איכא בינייהו תנא קמא סבר צד אחד ברבית אסור ור' יהודה סבר צד אחד ברבית מותר

רבא

רש"י

תני חדא. במקדיש שדה אחוזה לוה וגואל הייט הך דקתני לעיל אם גאל יגאל מלמד שלוה וגואל כו'. ור"ש קאמר לה ואידך רבנן דפליגי עליה: **מתני'** הרי זה גואל מיד. ואין לו דין שדה אחוזה שצריך להמתין שתי שנים: הרי זה כמין רבית. שכשמחזיר לו מעותיו בתוך שנה ואין זה מנכה לו כלום נמצא שנשתמש בביתו בשכר המתנת מעותיו: ואינה רבית גמורה. דרבית לא מיקרי אלא ע"י הלואה ולא ע"י מכר: יגאל בנו. בתוך שנה אם ירצה אבל לאחר שנה נחלט ואינו נגאל עוד לעולם כדכתיב (ויקרא כה) ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה וגו': אלא משעה שנמכר. שאם מכרה ראובן לשמעון בניסן ושמעון ללוי באייר כיון שהגיע ניסן הבא נחלט ואין מונין למכר שני אלא לראשון: שנאמר עד מלאת לו שנה. משמע לזה שהיתה אחוזה שלו מונין: את חדש העיבור. שאם היתה שנה מעוברת אינה נחלטת עד שלשה עשר חדש: שנה ועיבורה. בין בשנה פשוטה בין בשנה מעוברת נותנין לו שנת לבנה וימים שיתירים ד] שנת חמה על שנת לבנה, אחד עשר יום שמהם אנו מעברים את השנה: ואחד הניתן [לו] במתנה. אם רצה הנותן לגאול בתוך שנתו יגאל ואם לאו חלוט לו: **גמ'** מתני'. דקתני הרי זה גואל מיד דמשמע אפי' בו ביום שמכרה מותר לגאול דלא כרבי: ימים ה] תהיה גאולתו ואין ימים פחותין משנים. דלא תשהא ביד לוקח פחות משני ימים: מיום ליום. שאם מכרה באחד בניסן אין מונין שנה למנין עולם דלימא כיון שהגיע תשרי עלתה לו שנה שהרי יצתה אותה שנה אלא עד אחד בניסן הבא אינו נחלט: שנת ממכרו ו]. ולא של מנין עולם: ורבנן. אין הכי נמי דההיא ודאי מיבעי ליה להכי דממכרו ולא שנת מנין עולם, וימים מיבעי ליה למעת לעת שאם מכרה באחד בניסן בחצי היום אין מונין לו שנה עד שיגיע חצי היום של אחד בניסן (א) הבא: מתני' ר' יוסי היא. דאמר צד אחד ברבית מותר דרבית הבאה ע"י מכר קרי צד אחד משום דאין באה לידי רבית משני צדדין שאם לא יגאלנה ותיחלט לו אין כאן רבית אבל הגואלה ודאי באה לידי רבית, שאינה נחלטת לעולם: ועשה לו שדהו מכר. שמשכן לו שדהו על אותו מנה וכתב לו אם לא אתן לך מנה מיכן ועד שלש שנים הרי היא שלך: בזמן שהמוכר אוכל פירות. כל אותן שנים מותר: לוקח אוכל פירות אסור. שמא יגאלנה בתוך שלש ונמצא שאכלם ברבית: מעשה בביתוס בן זונין גרסינן: צד אחד ברבית. שאם יגאלנה יהא רבית ואם לאו לא יהא רבית:

דטולי

תוספות

תני חדא לוה וגואל לחצאין. פירש רש"י דאמקדיש שדה אחוזה קאי ול"נ דא"כ הוי סתם מתני' דתנן בהקדש מותר בשלן כר"ש ולא כרבנן ואור"י דקאי אמוכר בית בבתי ערי חומה וכן מוכחת הסוגיא בפ"ק דקדושין (דף כא. ושם כ:) אבל מקדיש שדה אחוזה אפי' רבנן מודו דלוה וגואל לחצאין:

תניא בת"כ גבי מוכר שדה אחוזה וחשב שני ממכרו שנים אתה מחשב ואי אתה מחשב חדשים ומנין אם רצה לעשות חדשים שנה יעשה ת"ל וחשב וא"ת היכי מליט שניהם לצורך המוכר שיהא בו ריוח למוכר בשלמא כשמחשב חדשים מליט כגון שבא לגאלה באמצע השנה דמחשבינן ליה חדשים שעברו שאכל הלוקח לגרע פדיונו כמו שאנו מחשבין השנים שעברו שאכל הלוקח אבל אי אתה מחשב חדשים היכי משכחת לה ויש לומר דמשכחת ליה כגון אם מכר בניסן בעשרה ליטרין ומחצה ויש עד היובל י' שנים ומחצה ובא לגואלה בר"ה ויש עוד להבא עד היובל ה' שנים: **מיום** ליום ומעת לעת מעד תום שנת ממכרו נפקא. במס' נדה (דף מז: ושם ד"ה כוון) פירש ה"ר ר' אלחנן דדוקא בבתי ערי חומה בעינן מעת לעת [לשעות] אבל איך דהתם ז] דמצי למימר דאזלינן בהן בתר שנים שלהם ולא בתר שנת עולם בכולהו לא בעינן מעת לעת [לשעות] דבבתי ערי חומה דוקא הוא דגלי ליה קרא אבל דאיך לא והתוס' כתבו כאן הוא הדין בכולהו בעינן מעת לעת [לשעות] דילפינן שנה [שנה] מבתי ערי חומה כדאמר הש"ס לקמן גבי מילתא אחריתי: **והתניא** הרי זו רבית גמורה אלא שהתורה התירתו. ומסיק רבי יוחנן הא ר' יהודה הא רבנן פירוש מתני' כר' יהודה דאמר צד אחד ברבית מותר וברייתא דתני רבית גמורה אתיא כרבנן וא"ת מאי שנא ממשכנתא בלא נכייתא דאינו אלא אבק רבית כדאיתא באיזהו נשך (ב"מ דף סג. ושם) א"ל רבינא והרי משכנתא בלא נכייתא דבדיניהם מוציאין מלוה למלוה ובדינא אין מחזירין ממלוה ללוה אלמא לאו רבית גמורה היא והכא אמר דהוי ריבית גמורה ולפי ח] פירוש רש"י דמחלק בין שדה לבית ניחא גבי הא דתנן פרק איזהו נשך (שם סד:) המלוה את חבירו לא ידור בחצרו חנם ולא ישכור ממנו בפחות (ממנו) [מפני] שהוא רבית ופירש רש"י שם מאי שנא ממשכנתא דנכייתא דשרי ותירץ דיש לחלק בין שדה לבית דשמא השדה לא יעשה פירות אבל הבית אי אפשר שלא יהנה ממנו בדירתו ומשום הכי כי מנכה לו מן השכירות הוי רבית ולפי זה ניחא נמי הכא דבית שהוא דר בו בלא ספק הוי רבית גמורה אבל שדה דשמא לא יעשה פירות כי אכיל ליה נמי בלא נכייתא לאו רבית גמורה היא ואין נראה לר"ת חילוק זה דבבית נמי איכא ספיקא שמא יפול או ישרף אלא ודאי אין חילוק בין שדה לבית והא דהמלוה את חבירו לא ישכור ממנו בפחות יש לתרץ דלא דמי למשכנתא בנכייתא דשרי דההיא משכנתא מיירי שהלוה לו על השדה ואין הלוה יכול להשכירו לאחר מפני שהוא ביד המלוה משום הכי אינו רבית ט] דהא בלאו הכי הוא בטל והא דתנן המלוה את חבירו לא ישכור ממנו בפחות מיירי שלא הלוה לו על שדה או על הבית וביד הלוה להשכירו לאחר נמצא כשמוזיל גביה רבית הואי ולפי' זה דר"ת אינו מחלק בין שדה לבית הדרא קושיא לדוכתיה מאי שנא ממשכנתא בלא נכייתא דלא חשבינן ליה רבית גמורה וי"ל דרבית גמורה מדרבנן קאמר והאי דאמר אלא שהתורה התירתו הכי פירושו מדכתב לן רחמנא דין בתי ערי חומה גלי לן דכי ה"ג אין זה רבית דאורייתא: **ור'** יהודה סבר צד אחד ברבית מותר. וא"ת לר' יהודה משכנתא בלא נכייתא נמי תישתרי דצד אחד בריבית הוא ושמא לא יפדנו עוד וי"ל דלא חשבינן צד אחד ברבית אלא כגון עשה לו שדהו מכר דאיכא צד מכר אם לא יפדנו בתוך הזמן הקבוע לו אבל משכנתא בלא נכייתא דליכא ביה צד מכר דלעולם הוא ביד הלוה לפדותו ואם יפדנו כיון שאין מנכה לו מן הפירות שאכל הוה ליה רבית מידי דהוה אמלוה סאה בסאה ולא חשיב ליה ר' יהודה צד אחד ברבית אף על גב דשמא לא יתייקר מ"מ כיון דאין בו צד מכר אסור ולא חשיב ליה ר"י צד אחד ברבית:

רבא

רבינו גרשום

תני חדא. [לוה וגואל לחצאין] אמוכר בית בבתי ערי חומה קאי דהכי משמע במסכ' קידושין: הא רבנן והא ר' שמעון. הא דתני לוה וגואל לחצאין ר' שמעון היא [דכי היכי] דאמר לפי שמצינו [מקום] שהורע כחו בענין אחד יפה כחו בענין אחר הכא נמי (הורע כחו בבתי ערי חומה בענין אחר) [במוכר בית בערי חומה הואיל והורע כחו] שאם הגיע (יום) שנים עשר חדש ולא היה נגאל היה חלוט לו ללוקח יפה כחו בענין אחר שלוה וגואל. והא דתני אינו לוה וגואל רבנן היא דפליגי עליה דר' שמעון דלית להו לפי שמצינו כו': [הרי זה גואל מיד. אפי' לאלתר] הרי זה כמין רבית. שאם היה בו בית וגואלו מיד נמצא שדר בו ואינו מנכה לו כלום ואינו רבית גמורה: עד מלאת לו שנה. למכירתו שנת ימים ועיבורה. [שס"ה] והיינו עיבורה י"א יום שיתירה שנת חמה על שנת הלבנה ומה שיתירים חדשי החמה על חדשי הלבנה דהיינו שס"ה ימים שתהא תמימה בין ללבנה ובין לחמה: מתני' דתני הרי זה גואל מיד דלא כר' דתניא ימים תהיה גאולתו ר' אומר אין ימים פחות משנים. כלומר דקסבר המוכר בית בבתי ערי חומה אינו רשאי לגאול אלא לאחר שני ימים: ורבנן. דסברי דגואל מיד האי ימים מאי עבדי ליה: מבעי ליה. שנגאל עד מלאות שנה מיום ליום וימים מבעי להו לשנה תמימה מעת לעת באותה שעה שמכרה: מעד תום שנת ממכרו. נפקא מיום ליום ומעת לעת אייתר ליה ימים שאין ימים פחות משנים: ולא שנה של מנין עולם. שאין אומרים אם מכר לו באלול או באב כיון שהגיע יום א' בתשרי עלתה לו שנה אלא מונה שנה שלימה: מבעי להו למעת לעת. כלומר דאם מכר לו בפסח ואותה שנה חל פסח ביום א' ולשנה הבאה חל פסח ביום ה' אין אומרים כיון שהגיע יום א' בניסן הבא דהוא יום [י"א] בחודש (א') עלתה לו שנה [מיום ליום] אלא אין עולה לו שנה עד שיגיע הפסח דהיינו מעת לעת: מיום ליום ומעת לעת מעד תום שנת ממכרו נפקא. אייתר ליה ימים ואין ימים פחות משנים: ועשה לו שדהו מכר. כשלוה ממנו אמר לו אם איני פורע לך מיכן ועד זמן פלוני תהא שדי מכורה לך מעכשיו בכך וכך ותחשוב בה דמיך ותחזיר לי המותר על חובך ועכשיו היא ברשות הלוקח: [בזמן שהמוכר אוכל הפירות עד אותו זמן מותר שעד הזמן היא שלו]: לוקח אוכל פירות אסור. דשמא יפדנה זה ונמצא לוקח אוכל רבית למפרע]: ר' יהודה אומר אף בזמן שהלוקח אוכל פירות מותר. הואיל ואינו תופשה בתורת משכון אלא בתורת מכר: צד אחד ברבית איכא בינייהו. להכי קרי ליה צד אחד ברבית דלא חשיב רבית [גמורה] אלא רבית דהלואה כגון הלוהו סלע בה' דינרין אבל רבית דמקח וממכר קרי צד אחד רבית ואיכא דאמרי היינו צד אחד ברבית שאם יפדנו יהא רבית מה שאכל ואם לא יפדנו לא יהא רבית:

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פי"א מהל' שמטה ויובל הל' ח:
כו ב מיי' שם הלכה ג:
כז ג מיי' שם הלכה א:
כח ד מיי' שם הל' ה:
כט ה מיי' שם הל' ד:
ל ו מיי' פ"ו מהלכות מלוה ולוה הלכה ד סמג לאוין קצג טוש"ע יו"ד סימן קעד סעיף א וסימן קעג סעיף א:

שיטה מקובצת

א] אין מונין לו שנה: ב] לא. (עי' לעיל בתוס' דף יח:) הל"ג האי מבעי ליה לעיבורה מיום: ד] שיתירים שנת חמה על לבנה דהיינו אחד עשר: ה] ימים. ימים תהיה: ו] ממכרו. דמשמע שנת ממכרו ולא: ז] דמצי למימר נמחק: ח] ולפי מה דפי' רש"י: ט] רבית דבלאו הכי הוה בטל והוא דתנן:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ורבנן וכו' בניסן הבא הס"ד ואח"כ מ"ה מתני' כר' יהודה היא:

גליון הש"ס

מתני' בניסן לו במתנה. ע' רשב"ם ב"ב דף קלז ע"ב ד"ה גנב ונתן: